

(Ne)spregledano iz Prirodoslovnega muzeja Slovenije

Foto: Ciril Mlinar Cic

MORSKI MESEC (*Mola mola*)

Besedilo: Urška Kačar

Med največje in najbolj nenavadne preparate iz zbirke vretenčarjev Prirodoslovnega muzeja Slovenije sodi riba morski mesec (*Mola mola*). Najdena je bila 5. avgusta 2013 v Simonovem zalivu pri Izoli, 300 metrov od obale. Dober meter dolga in približno 50 kg težka riba je bila mrtva, vzrok njene smrti pa ni znan. Morski mesec je razmeroma počasen plavalec, ki pogosto na boku lebdi blizu gladine, zato je nemalokrat žrtev čolnov in drugih plovil. Morski mesec je oceanska riba, razširjena v zmernem in toplem pasu vseh oceanov. V severnem Jadranu se pojavlja razmeroma redko, v zadnjih dveh desetletjih je bilo dokumentiranih le deset osebkov. Navadno plava od 30 do 70 m pod gladino, potopi pa se tudi do globine 480 m. Prehranjuje se z meduzami, majhnimi ribami in zooplanktonom. Telesna oblika je za ribo nenavadna, saj je glava povezana s kompaktnim trupom, ki na široko preide v zakrnel rep. Posebnosti pa še ni konec. Morski mesec je tudi najtežja riba kostnica in med vsemi vretenčarji odloži največ, kar do 300 milijonov, jajčec naenkrat. Največji morski mesec je bil najden leta 1908 ob obali blizu Sydneyja. V višino je meril 4,3 m, tehtal pa je 2,3 tone.



Ko morski mesec priplava blizu gladine, njegova hrbtna plavut gleda iz vode, zato ga nepoznavalci pogosto zamenjajo za morskega psa.

SIEBERJEV HERBARIJ

Besedilo: Špela Pungaršek

»Češkemu botaniku sem pokazal prst, pa me je zagrabil za obe roki!« je v pismu potarnal Žiga Zois. Franz Wilhelm Sieber (1789–1844) je bil rojen v Pragi na Češkem. Študij arhitekture in tehnike je opustil in se posvetil naravoslovju, predvsem botaniki. Svoje nabiralne ekskurzije je želel financirati s prodajo herbarijev, zato je le-te ponudil v prodajo, še preden je rastline nabral. Poleti leta 1812 je Sieberja gostil Žiga Zois. V zameno za plačilo naj bi mu češki botanik prinesel redke rastline s Triglava, a obljube ni držal. Lepše preparirane rastline je odnesel s seboj, Zoisu pa prepustil ostanek. Sieber je svoj vzpon opisal v češkem časopisu *Hesperus*; to je eden prvih tiskanih virov o vzponu na Triglav (Tone Wraber ga je prevedel v slovenščino in ga objavil v *Planinskem vestniku*). Po vrnitvi z ekskurzije po Alpah je Sieber poročal, da je iz Italije, Kranjske in Koroške prinesel 20.000 primerkov, od tega kar 500 primerkov vrste *Dactylis littoralis* (danes *Aeluropus littoralis*)! Tudi v herbariju Prirodoslovnega muzeja Slovenije (LJM) hranimo nekaj Sieberjevih pol s te ekskurzije, žal pa (še) nismo našli njegovih pol iz Julijskih Alp. Franc Hohenwart je Deželnemu muzeju podaril okoli 690 Sieberjevih eksotičnih vrst. Sieber se je namreč podal tudi na nabiralno ekskurzijo na Kreto, v Egipt in Palestino ter na potovanje okoli sveta. Češki botanik si je dopisoval s Francem Hladnikom, a tudi on z njim ni imel dobrih izkušenj. V pismu prijatelju Janu je zapisal, da je zanj nabral evropsko gomoljčico, a je »prišel Sieber in si vse prilastil«. Tudi Henrik Freyer je bil v kontaktu s Sieberjem in za njegovo zbirko *Flora mixta*, ki jo hranimo tudi v LJM, napisal seznam.



Herbarijska pola koroške svercije (*Lomatogonium carinthiacum*, prej *Swertia carinthiaca*), ki jo je F. W. Sieber nabral 20. avgusta 1812 na Tirolskem. Na polo je Franc Hladnik dodal svojo etiketo in nanjo dopisal sinonime.